

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ ВВЕДЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПАСПОРТИЗАЦІЇ РЕГІОНУ

У статті обґрунтовано необхідність проведення інноваційної паспортизації регіонів, що, на думку автора, сприятиме відкритості та доступності інформації про інноваційний потенціал та стан інноваційної активності у регіоні. Визначено розділи, які є важливими для представлення характеристики інноваційного потенціалу регіону.

The necessity for innovative certification of regions has been proved in this article. The author believes it will promote openness and accessibility of information on the innovative capacity and the state of innovation activity in the region. Sections which are important characteristics to provide the innovative capacity of the region have been defined.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інноваційна економіка, регіональна інноваційна політика, інноваційний паспорт регіону, регіональна економіка.

Key words: innovations, innovative activity, innovative economic, regional innovative policy, regional innovative passport, regional economic.

ВСТУП

В умовах підвищення економічної самостійності регіонів України все більше значення відводиться пошуку джерел фінансування конкретних програм та проектів. Це питання залишається надзвичайно актуальним саме для підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, оскільки їх бізнес часто супроводжується високим рівнем ризику. В межах регіону обсяги ресурсів, що можуть бути спрямовані на розвиток інноваційної діяльності окремих підприємств чи інноваційної інфраструктури, є, безперечно, обмеженими. Тому органи місцевого самоврядування та підприємства зацікавлені, насамперед, у залученні інвестицій для фінансування окремих проектів чи програм.

Залучення інвесторів для фінансування економіки регіону потребує пошуку нових способів їх зацікавленості у окремих проектах та програмах. З огляду на це перспективною видається розробка так званого "інноваційного паспорта регіону", що є надзвичайно актуальним в умовах інноваційного спрямування економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Потрібно відмітити, що на сучасному етапі увага теоретиків і практиків у сфері економіки значною мірою спрямована на вивчення і рекомендації щодо дослідження окремих сторін функціонування регіонів України. Значний внесок у розвиток регіоналістики зробили вітчизняні вчені Долішній М., Єпіфанов А., Запоточний І., Захарченко В., Сало І., Стеченко Д. тощо. Регіональні аспекти інноваційного розвитку досліджують Варналій З., Воротіна В., Данилишин Б., Жихор Б., Федулова Л. та інші вітчизняні науковці.

Завдяки теоретичним напрацюванням та проведеним дослідженням, що стали основою для практичної реалізації дієвих заходів щодо підвищення ефективності управління регіональним розвитком, стали можливими формування та реалізація в межах концепції сталого розвитку регіонів державних та регіональних програм і стратегій соціально-економічного розвитку на відповідний період [1; 2], регіональних стратегій розвитку окремих територій тощо [3]. Кожна область має сформований паспорт регіону, в якому представлені географічне, соціально-економічне положення області, її природно-ресурс-

ний, трудовий потенціал тощо [4; 5]. Значна частина напрацювань зосереджена на дослідженні інвестиційно-інноваційної привабливості регіонів [6; 7], методичних аспектах формування інвестиційного паспорта регіону тощо [8; 9].

Проте, не завжди у представлених паспортах містяться відомості щодо стану інноваційної діяльності у регіоні, що не повною мірою дає можливість оцінити всі переваги чи недоліки регіонального розвитку. Крім загальних відомостей про інвестиційні проекти, необхідно є також детальна інформація про інноваційний потенціал регіону, підприємства і установи, що задіяні у регіональних інноваційних процесах. Саме тому як складову частину паспорта регіону вважаємо за необхідне характеризувати інноваційну активність та інноваційний потенціал регіонів, що дозволить інвесторам прораховувати очікувані вигоди ще до моменту вкладання коштів у інноваційні проекти та програми, заздалегідь визначати ймовірні ризики, що супроводжують інноваційну діяльність на окремих територіях. Це значною мірою буде сприяти більшій довірі інвесторів до проектів та програм, в яких вони братимуть участь, забезпечить прозорість і цільове вкладення коштів та відповідно їх окупність.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даної статті є обґрунтування необхідності проведення інноваційної паспортизації регіонів та визначення складових компонентів інноваційного паспорта регіону.

РЕЗУЛЬТАТИ

Аналіз літературних джерел показав, що в фахових наукових виданнях зустрічаються, головним чином, поняття "інноваційний паспорт проекту", "інвестиційний паспорт міста" чи "інвестиційний паспорт регіону" [8; 9; 10; 11]. Проте, враховуючи орієнтацію держави на інноваційну модель розвитку економіки вважаємо за доцільне запровадити у вжиток термін "інноваційний паспорт регіону" і надалі розробляти його для окремих територій при оцінюванні їх інноваційного потенціалу та інноваційної активності в контексті реалізації державної інноваційної політики.

Такий інноваційний паспорт — це свого роду пропозиція для широкого кола потенційних інвесторів щодо вкладання

коштів у інвестування економіки регіону з орієнтацією саме на інноваційні проекти та інноваційні програми. Це повинен бути документ з конкретним переліком інноваційних проектів регіону, підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, установ інноваційної інфраструктури та загальною оцінкою інноваційно-інвестиційного клімату в регіоні.

При проведенні інноваційної паспортизації регіонів необхідно виходити з того, що розробка такого паспорта — це доволі кропітке заняття, яке включає в себе постійний збір та аналіз широкого кола інформації, що характеризує різноманітні аспекти соціального, політичного, економічного життя регіонів тощо. Від повноти та актуальності представленої в інноваційному паспорті інформації залежатиме кінцева мета регіонального інноваційного розвитку.

Інноваційний паспорт регіону доцільно розробляти в контексті інноваційної стратегії регіону, проте, враховуючи постійні зміни у регіональному середовищі, оптимальним видається розробка такого паспорта у межах щорічних оперативних планів інноваційного розвитку регіону (див. рис. 1).

Структурна схема на рис. 1 демонструє багаторівневий принцип управління інноваційним розвитком регіону та інформаційні зв'язки між рівнями. Як видно з рис. 1, ієрархічна драбина рівнів управління в межах регіону наступна:

- рівень обґрунтування стратегії соціально-економічного розвитку регіону;
- рівень вибору і обґрунтування стратегії інноваційного розвитку регіону;
- рівень синтезу програм інноваційного розвитку (зокрема, їх обґрунтування та координація у часі);
- рівень побудови інноваційного паспорта регіону.

При цьому всі вказані рівні підпорядковуються загальнодержавній стратегії розвитку та стратегії інноваційного розвитку держави.

Специфічною стороною даної системи управління є те, що на різних рівнях відбувається своєрідна "дифузія" економічних процесів на рівні держави, регіону, окремого підприємства. При цьому проблеми, що виявляються в процесі управління інноваційними процесами, повинні вирішуватися у зворотній послідовності до схеми, зображеної на рис. 1, тобто знизу доверху і в такій же послідовності повинні вноситися корективи до програми та стратегії інноваційного розвитку.

Розроблений алгоритм забезпечує ефективність розробки інноваційного паспорта і сприяє реалізації інноваційної стратегії та її дієвості на всіх рівнях впровадження — стратегічному, проміжному, тактичному.

Для підготовки даного проекту необхідно залучити експертів та сформувати групу осіб, компетентних у соціальній, економічній сфері регіону тощо. За результатами експертного оцінювання буде виявлено ефективність управління інноваційними процесами в регіоні та ключові напрями реалізації інноваційних програм.

Даючи характеристику інноваційному паспорту регіону, необхідно зазначити, що його можна розглядати з двох позицій — як в контексті сформованої стратегії соціально-економічного розвитку регіону та складового елемента паспорта регіону, так і як цілком вичерпний самостійний проект, який містить всебічну характеристику функціонування інноваційних структур регіону та інформує про рівень інноваційного розвитку регіону, його пріоритети у формуванні регіональних інноваційних програм, наявність регіональних інноваційних кластерів тощо.

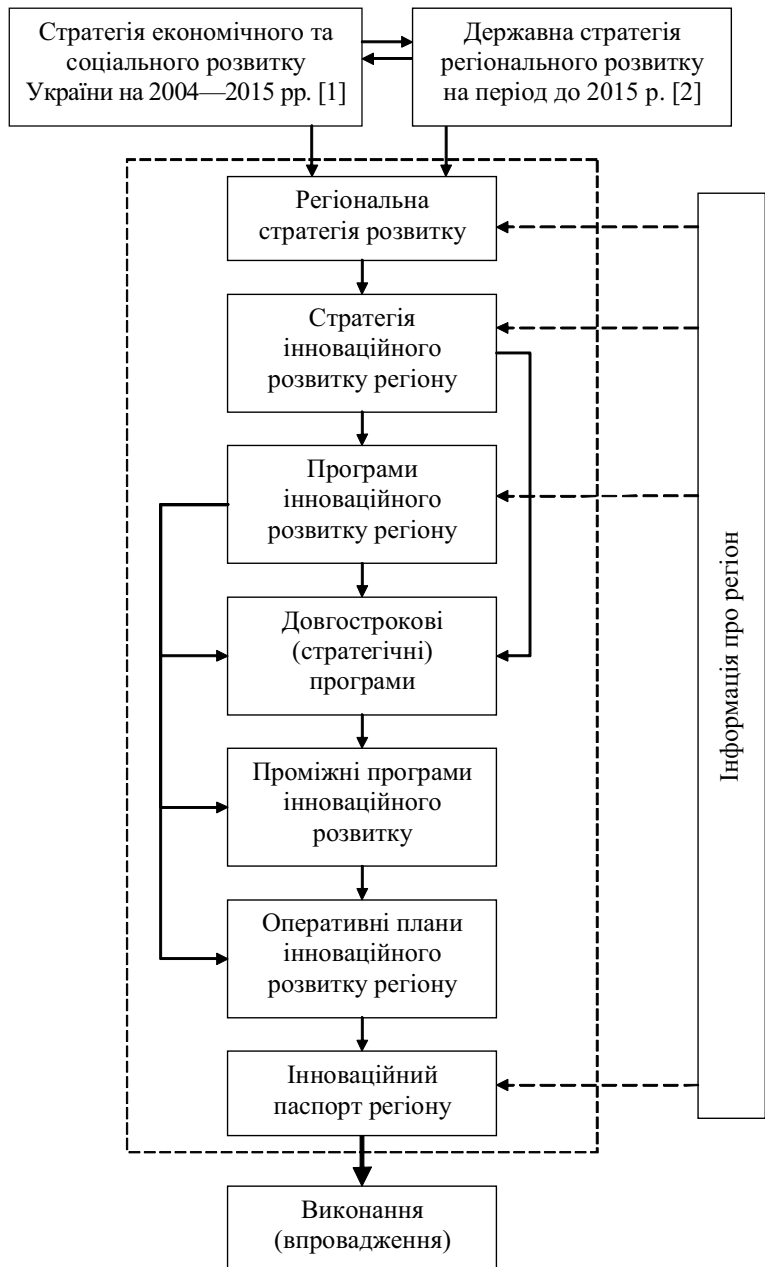

Рис. 1. Структурна схема багаторівневої системи управління інноваційним розвитком регіону

Наявність у арсеналі регіональних органів влади інноваційного паспорта з динамікою найважливіших показників інноваційної діяльності дозволить здійснювати регулярний моніторинг інноваційної активності у регіоні та виконання інноваційних програм, їх відповідність стратегії інноваційного розвитку регіону та держави загалом.

Проведення інноваційної паспортизації регіону повинно мати на меті не лише констатацію стану інноваційної діяльності у регіоні, але також пошук та представлення шляхів підвищення інноваційної складової проектів, що реалізуються у регіоні, оптимізації інноваційних процесів, забезпечення ефективності та повноти застосування знань, ідей, досвіду та напрацювань науки, освіти і виробництва, формування міжрегіонального ринку інновацій тощо.

Формування інноваційного паспорта регіону потребує ряду методичних напрацювань та інструктивних матеріалів щодо проведення паспортизації, зокрема рекомендацій щодо порядку формування інноваційного паспорта та його структури. З огляду на це першочерговими завданнями, що

стоять перед регіональними органами влади щодо формування інноваційної стратегії, є розробка положення про інноваційний паспорт регіону, положення щодо відбору інноваційних проєктів та бізнес-пропозицій, які можуть бути включені у інноваційний паспорт регіону, тощо.

Методичні рекомендації щодо механізму формування інноваційного паспорта регіону повинні розроблятися з метою запровадження щорічного дослідження, оцінки та моніторингу стану інноваційного середовища у регіоні.

Завданням формування інноваційного паспорта повинно бути вивчення стану регіонального інноваційного середовища та основних тенденцій його розвитку. Це дозволить визначити перешкоди, що можуть виникати при веденні інноваційної діяльності та підготувати рекомендації щодо їх усунення при формуванні проміжних та стратегічних програм інноваційного розвитку регіону.

В інноваційному паспорті регіону повинні міститися статистичні та узагальнюючі дані про стан інноваційної активності у регіоні та його інноваційний потенціал за найважливішими складовими: соціально-економічний рівень розвитку регіону, його промисловий, агропромисловий, трудовий та науковий потенціал, розвиток соціальної, фінансово-банківської, ринкової, транспортної, телекомунікаційної та інформаційної інфраструктури. Опис складових розділів інноваційного паспорта регіону повинен передбачати детальну характеристику розвитку та життєдіяльності регіону, характеристику об'єктів інноваційної інфраструктури, містити довідкові дані про інноваційні підприємства в регіоні та обґрунтування інвестиційно-інноваційної привабливості регіону для потенційних інвесторів тощо. В якості складових компонентів інноваційного паспорта регіону доцільно виокремити наступні розділи, розташовані у відповідній послідовності:

1. Загальні засади.
2. Законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють здійснення інноваційної діяльності.
3. Загальні відомості про регіон.
4. Пріоритетні напрями розвитку регіону та інвестиційно-інноваційні переваги.
5. Показники соціально-економічного розвитку регіону.
6. Промисловий та агропромисловий потенціал.
7. Трудовий потенціал.
8. Науково-освітній та науково-технічний потенціал.
9. Соціальна інфраструктура регіону.
10. Інноваційна інфраструктура.
11. Зовнішньоекономічна діяльність.
12. Підприємства, що займаються інноваційною діяльністю.
13. Перелік інноваційних проєктів та бізнес-пропозицій для потенційних інвесторів.
14. Інноваційний рейтинг регіону.
15. Координати учасників інноваційного процесу в регіоні.

За допомогою такого паспорта можна отримати інформацію щодо стану інноваційної діяльності у регіоні, переліку заходів, що здійснювались у поточному та попередніх роках у інноваційній сфері регіону, переліку регіональних інноваційних проєктів та інноваційних бізнес-пропозицій. Моніторинг спостережень за рівнем інноваційної активності, що буде здійснюватися і відображатися у інноваційному паспорті, дозволить визначити найважливіші проблеми у інноваційній сфері регіону та спрямувати зусилля регіональних органів влади на першочергове вирішення означених проблем.

Відомості про інноваційний паспорт регіону доцільно публікувати у засобах масової інформації, представити на Інтернет-сторінках регіональних органів влади, Державного агентства України з інвестицій та інновацій та регіональних центрів інноваційного розвитку тощо. З метою розповсюдження інформації про інноваційні проєкти та пропозиції, представлені у інноваційному паспорті регіону, вважаємо за потрібне також над-

силати бюлетень у вигляді електронного чи друкованого примірника керівникам підприємств, науково-освітніх закладів регіону, представникам політичної та ділової еліти краю.

Відповідальність за розробку інноваційного паспорта регіону необхідно покласти на керівників головних управлінь економіки обласних державних адміністрацій.

ВИСНОВКИ

Інноваційний паспорт регіону може бути використаний спеціалістами органів державного управління, регіональними організаціями, установами, науковцями, представниками ділової еліти краю, потенційними інвесторами. Представлені у інноваційному паспорті відомості, на нашу думку, забезпечать відкритість інформації про інноваційний потенціал та інноваційну активність регіону, сприятимуть залученню вітчизняних та іноземних інвесторів до реалізації інноваційних проєктів, суб'єктів малого і середнього підприємництва до діяльності у пріоритетних для регіону напрямках. Наявність інноваційного паспорта у регіоні буде сприяти поширенню та впровадженню інновацій на відповідній території, забезпечить ефективне використання інноваційного потенціалу та в кінцевому підсумку забезпечуватиме дієвість реалізації інноваційної політики та інноваційної стратегії розвитку регіону. Подальші дослідження повинні бути спрямовані на обґрунтування методології формування окремих розділів інноваційного паспорта регіону та з огляду на це вироблення рекомендацій щодо пріоритетних напрямів інноваційного розвитку окремих регіонів.

Література:

1. Стратегія економічного та соціального розвитку України на 2004—2015 роки. "Шляхом європейської інтеграції" / [А.С. Гальчинський, В.М.Геєць та ін.]; авт. кол.: А.С. Гальчинський, В.М.Геєць та ін. Нац. інст. страт. досл. Інст. екон. прогноз. НАН України. Мін. екон. та з питань європ. інтеграції України. — К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. — 416 с.
 2. Постанова КМУ "Державна Стратегія регіонального розвитку на період до 2015 р. від 21 липня 2006 р. № 1001 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.infodisk.com.ua
 3. Регіональна стратегія розвитку Закарпатської області до 2015 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/135.htm>
 4. Паспорт Закарпатської області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.carpathia.gov.ua/ua/53.htm>
 5. Паспорт Тернопільської області [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.oda.te.gov.ua/index.php?module=ternopil>
 6. Мешко Н.П. Інвестиційно-інноваційний потенціал регіону: критерії оцінки та проблеми формування / Н.П. Мешко // Економічний простір. — 2008. — № 10. — С. 78—88.
 7. Комеліна О.В. Методичні підходи до оцінки інноваційно-інвестиційної діяльності регіону / О.В. Комеліна // Інвестиції: практика та досвід. — 2009. — № 16. — С. 18—22.
 8. Стеченко Д.М. Інноваційні форми регіонального розвитку: навч. посіб. / Д.М. Стеченко — К.: Вища шк., 2002. — 254 с.
 9. Розпорядження Київської ОДА "Про затвердження Положення про Інвестиційний паспорт Київської області та Положення про відбір інвестиційних проєктів та бізнес-пропозицій на включення їх в Інвестиційний паспорт Київської області" № 58 від 26.01.2006 р. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.uazakon.com/document/fpart28/idx28823.htm>
 10. Методика інноваційного бізнес-проекування в аграрній сфері [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.uaan.gov.ua/met1.doc>
 11. Інвестиційний паспорт м. Кіровограда [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kr-rada.gov.ua/investiuniu_pasport_kirovogrda.html
- Стаття надійшла до редакції 19.01.2010 р.*